

The Term “Space Object” and its Legal Status

Victoria Rybachok

Ph.D., Associate Professor,
Kyiv University of Tourism, Economics and Law
(Kyiv, Ukraine)
E-mail: victoria@law-office.kiev.ua
<https://orcid.org/0000-0002-4712-6431>

Modern studies in space require clarification of the term of “space object.” Because, for example, the ontology of the term of “space object” can be considered a) as from the point of view of astronomical approaches that include astrophysical identifiers, design specifications, components, subsystems, capabilities, vulnerabilities, origin, mission, elements of the orbit; b) both in terms of space law, where the term “space object” has a different meaning. This is an artificial object created by a person that can create emergency situations, harm human health, etc. As a holistic property complex consisting of facilities and equipment for the assembling, preparation and launching of spacecraft it should be subject to the regime of real estate for the state to control its circulation.

Keywords: space object, space law, spacecraft, space object, real estate

Термін «космічний об’єкт» та його правовий статус

Рибачок, Вікторія Анатоліївна

Кандидат юридичних наук, доцент,
Київський університет туризму, економіки і права
(Київ, Україна)

Сучасні дослідження в космосі потребують уточнення поняття «космічний об’єкт». Тому що, наприклад, онтологію поняття «космічний об’єкт» можуть розглядати а) як з точки зору астрономічних підходів, що включають астрофізичні ідентифікатори, специфікації дизайну, компоненти, підсистеми, можливості, вразливість, походження, місії, елементи орбіти; б) так і з точки зору космічного права, де термін «космічний об’єкт» має інше значення. Це вже штучний об’єкт, створений людиною, що може створювати аварійні ситуації, зашкодити здоров’ю людини та ін. Як цілісний майновий комплекс, що складається зі споруд і технічних засобів для збирання, підготовки та запуску космічних апаратів на нього повинен поширюватися режим нерухомого майна для здійснення з боку держави контролю за його обігом.

Ключові слова: космічний об’єкт, космічне право, космічний апарат, об’єкт космічної діяльності, нерухоме майно

Received: August 12, 2018; accepted: September 15, 2018

Advanced Space Law, Volume 2, 2018: 44-49.
<https://doi.org/10.29202/asl/2018/2/6>

Космічне право довгий час розглядалося лише як галузь міжнародного публічного права. Однак, в кінці XX століття з розвитком економічних правовідносин відбулася комерціалізація космічної діяльності, що призвело до того, що виникла нагальна потреба в удосконаленні правового регулювання цивільного обігу такого специфічного об'єкта для цивільних правовідносин, як космічний об'єкт. Введення космічних об'єктів до приватного обігу вплинуло на цивільно-правові відносини всіх держав, оскільки норми міжнародного публічного права, що регламентували та регламентують правовий статус космічних об'єктів, жодним чином не направлені на врегулювання приватних правовідносин.

Головною передумовою введення нового об'єкта в цивільно-правовий обіг є його законодавче визначення в межах приватноправових відносин та визначення його правового статусу. На сьогоднішній день не існує єдиного підходу щодо визначення поняття космічного об'єкта та його правового статусу. Це, в-першу чергу, пов'язано з тим, що законодавство різних держав по різному підходить до визначення правового статусу цих об'єктів, а норми міжнародного права дають визначення космічного об'єкта, що не може бути адаптовано до цивільно-правових відносин.

Сучасні дослідження в космосі потребують уточнення поняття «космічний об'єкт». Тому що, наприклад, онтологію поняття «космічний об'єкт» можуть розглядати як астрономічні підходи до класифікації космічних об'єктів що включають їх астрофізичні ідентифікатори, специфікації дизайну, компоненти, підсистеми, можливості, вразливість, походження, місії, елементи орбіти, схеми життя, процеси, операційні стани та асоційовані особи, організації або країни [Cox et al., 2016]. З точки зору космічного права, термін «космічний об'єкт» має інше значення. Це вже штучний об'єкт, створений людиною. Ці штучні продукти людської діяльності створюють аварійні ситуації. Тому, наприклад, в статті «Державна відповідальність за зіткнення космічних об'єктів: належне тлумачення «провини» для цілей міжнародного космічного права» Джоел Деннерлі розглядає механізм компенсації потерпілого стану [Dennerley, 2018].

В українській науковій думці під космічним об'єктом розуміється цілісний майновий комплекс, що складається зі споруд і технічних засобів для збирання, підготовки та запуску космічних апаратів. Космічні об'єкти складаються з: космічних апаратів для польоту в космос; технічної позиції; стартового комплексу; обслуговуючих об'єктів тощо [Козьяков, 2006: 108-109].

Однак, слід звернути увагу на той факт, що чинне законодавство України визначає цілісний майновий комплекс лише як підприємство, його структурні підрозділи (цехи, виробництва, дільниці тощо), що можуть бути виділені в установленому порядку в самостійні об'єкти з подальшим складанням відповідного балансу і зареєстровані як самостійні суб'єкти господарської діяльності.

У зв'язку з цим, не можна ототожнювати космічний об'єкт з цілісним майновим комплексом, оскільки це може призвести до непорозумінь щодо визначення правового статусу такого об'єкта цивільних правовідносин, як космічний об'єкт.

Окрім того, якщо проаналізувати наукові підходи щодо визначення космічного об'єкта, то можна дійти висновку, що всі вони спрямовані на те, щоб об'єднати в понятті космічного об'єкта як характеристики, притаманні носіям, що досліджують космічний простір, так і об'єктам цивільного обігу, що можуть виступати предметом відповідних правочинів.

Перше визначення космічного об'єкта було зафіксоване на рівні норм міжнародного права, що регулювали публічні правовідносини, й жодним чином не зачіпали приватноправові відносини. Однак, на сьогоднішній день, визначення «космічного об'єкта» закріплено лише на рівні міжнародно-правових норм. Так, беручи до уваги той факт, що в силу ст. 8 Конституції України, в Україні визнається і діє принцип верховенства права [Конституція України, 1996]. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України та повинні відповідати їй.

Відповідно до частини першої, другої статті 9 Конституції України, чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Укладення міжнародних договорів, що суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України.

Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами від 1 вересня 1972 року, що набула чинності для України 16 жовтня 1973 року [Конвенція, 1972] та Конвенція про реєстрацію об'єктів, що запускаються в космічний простір, що набула чинності для України 14 вересня 1977 року [Конвенція, 1975], визначають термін «космічний об'єкт» як складові частини космічного об'єкта, а також засіб його доставки і його частини. Хоча це єдине законодавче визначення такого поняття, як «космічний об'єкт», воно містить тавтологію та не дозволяє однозначно визначити, які саме об'єкти можуть бути віднесені до космічних.

Наведене визначення не містить ні ознак, ні характерних рис, за якими можна віднести той чи інший об'єкт до космічних. У зв'язку з цим, використовувати його в цивільно-правових відносинах є недоцільним та неможливим.

На сьогоднішній день в Україні діє Закон України «Про космічну діяльність» [Про космічну, 1997], що був прийнятий для урегулювання на рівні чинного законодавства України питань щодо усіх видів діяльності, пов'язаної з дослідженням та використанням космічного простору, а також для визначення загальних правових засад щодо здійснення космічної діяльності в Україні та під юрисдикцією України поза її межами.

Закон України «Про космічну діяльність» дає визначення такому поняттю, як «об'єкти космічної діяльності», під якими в силу ст. 1 цього закону розуміються матеріальні предмети штучного походження, що проектуються, виготовляються та експлуатуються як у космічному просторі (космічний сегмент, космічна інфраструктура), так і на поверхні Землі (наземний сегмент, наземна інфраструктура) з метою дослідження та використання космічного простору, й взагалі не згадує про таке поняття, як «космічний об'єкт».

При цьому, також слід звернути увагу на те, що в 2010 році, в зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про космічну діяльність» від 13 травня 2010 року № 2186-УІ законодавцем було визначено таке поняття, як космічний апарат [Про внесення, 2010]. Так, відповідно до статті 1 Закону України «Про космічну діяльність» космічний апарат — це літальний технічний засіб для польотів у космос і в космосі з метою його дослідження та використання.

У зв'язку з цим, не зрозуміло, яке саме поняття «об'єкт космічної діяльності» чи «космічний апарат» тотожне поняттю «космічний об'єкт», та чи можна в межах цивільно-правових відносин враховувати положення Закону України «Про космічну діяльність».

Так, Юрій Козьяков дійшов висновку, що терміни «космічний об'єкт» та «об'єкти космічної діяльності» певною мірою тотожні, оскільки визначення об'єкта космічної діяльності, що наведене в Законі України «Про космічну діяльність», та поняття «космічний об'єкт», що сформульоване на доктринальному рівні, мали однакові витоки та спільні ознаки, оскільки характеризували ці об'єкти, як штучно створені, що проектується, виготовляються та експлуатуються як у космічному просторі, так і на поверхні Землі з метою дослідження та використання космічного простору [Козьяков, 2006: 109].

Однак, не можна погодитися з Козьяковим, оскільки до об'єктів космічної діяльності відноситься також і наземний сегмент та наземна інфраструктура, що використовується для забезпечення або здійснення космічної діяльності, тобто саме наземний сегмент та наземна інфраструктура виступають вторинними об'єктами по відношенню до космічних об'єктів, як об'єктів цивільного обігу. На нашу думку, більш спорідненим поняттям до терміну «космічний об'єкт» є «космічний апарат», оскільки саме цей об'єкт запускається в космічний простір або на небесне тіло для наукових та дослідницьких цілей, збору і передачі інформації або в інших, в т.ч. комерційних цілях, керування яким здійснюється наземним центром.

Незважаючи на те, що норми Закону України «Про космічну діяльність» направлені саме на урегулювання на рівні чинного законодавства України питань щодо усіх видів діяльності, пов'язаної з дослідженням та використанням космічного простору, а також для визначення загальних правових засад щодо здійснення космічної діяльності в Україні та під юрисдикцією України поза її межами, його норми можуть бути враховані при визначенні правового статусу космічного об'єкта, як об'єкта цивільних правовідносин, в межах ст. 8 Цивільного кодексу України. Це дозволяє застосовувати аналогію закону, у разі, якщо цивільні правовідносини не врегульовані нормами Цивільного кодексу України, іншими актами цивільного законодавства або договором. Чинне законодавство України не лише не містить визначення космічного об'єкта, що може застосовуватися в цивільно-правових правовідносинах, а також залишає поза увагою правовий режим таких об'єктів.

Підвалини поділу речей на рухомі та нерухомі було закладено ще в праві Стародавнього Риму посткласичного періоду. Однозначного підходу щодо визначення правового статусу космічного об'єкта сьогодні не існує, що призводить до ускладнення його обігу та укладення відповідних договорів, предметом яких виступає космічний об'єкт. Це в першу чергу пов'язано з тим, що в сучасному праві відсутня єдність підходів до визначення таких понять, як нерухома річ, нерухоме майно, що призводить до того, що одна й та сама річ (майно) за законодавством різних країн може мати різний правовий статус.

З прийняттям Цивільного кодексу України розпочався новий етап становлення механізму укладення договорів, предметом яких виступає космічний об'єкт [Цивільний кодекс, 2003]. Відповідно до абзацу 2 ч. 1 ст. 181 Цивільного кодексу України, режим нерухомого майна може бути поширено законом на повітряні, морські судна, судна внутрішнього плавання, космічні об'єкти, а також інші речі, права на які підлягають державній реєстрації. Це свідчить про те, що космічні об'єкти є штучно іммобілізованими, оскільки статус нерухомості для такого об'єкта може бути встановлений законом [Стоянов,

2015]. При цьому, законодавець передбачив, що режим нерухомості поширюється на ці об'єкти лише у випадках, передбачених законом, а не законодавством України в цілому. Таким чином, законодавець дією закону обмежив випадки застосування положень абзацу 2 ч. 1 ст. 181 Цивільного кодексу України при оформленні цивільних правовідносин.

Так, до прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» [Про внесення, 2004], діяв лише один закон, тобто Закон України «Про іпотеку», який в ст. 1 передбачав, що правовий режим нерухомого майна поширюється й на повітряні та морські судна, судна внутрішнього плавання та космічні об'єкти. Таким чином, Закон України «Про іпотеку» передбачав, що на повітряні, морські судна, судна внутрішнього плавання, космічні об'єкти, в межах іпотечних правовідносин було поширено режим нерухомого майна. Однак, з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України», законодавцем були внесені зміни до ст. 1 Закону України «Про іпотеку», якими було встановлено, що застава повітряних та морських суден, суден внутрішнього плавання, космічних об'єктів, майнових прав на нерухомість, будівництво якої не завершено, регулюється за правилами, визначеними Законом України «Про іпотеку». Тобто законодавець, при визначенні термінів, що вживаються в Законі України «Про іпотеку», даючи визначення нерухомості, вже не поширив режим нерухомого майна на повітряні, морські судна, судна внутрішнього плавання, космічні об'єкти, а лише зазначив, що саме застава повітряних, морських суден, суден внутрішнього плавання, космічних об'єктів здійснюється за правилами, визначеними Законом України «Про іпотеку». Таким чином, Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» виключив з чинного законодавства України єдину спеціальну норму, що поширювала на повітряні, морські судна, судна внутрішнього плавання, космічні об'єкти статус нерухомого майна.

Все це свідчить про те, що на сьогоднішній день чинне законодавство України відносить космічні об'єкти до рухомих речей.

Література

- Козьяков, Юрій. Щодо окремих питань застави повітряних та морських суден, суден внутрішнього плавання, космічних об'єктів. *Іпотека — аналіз, коментарі, практика застосування*. Харків, 2006: 104-109.
- Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами. Прийняття від 29.03.1972. https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_126
- Конвенція про реєстрацію об'єктів, що запускаються в космічний простір. Прийняття від 14.01.1975. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_253
- Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
- Про внесення змін до деяких законодавчих актів України: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 2. Ст. 6.
- Про внесення змін до Закону України «Про космічну діяльність»: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 30. Ст. 393.
- Про космічну діяльність: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 1. Ст. 2.
- Стоянов, Артем. Поняття нерухомого майна в законодавстві України та деяких зарубіжних країн. *Порівняльно-аналітичне право*. 1, 2015.

- Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-ІУ. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.
- Cox, Alexander, Christopher K. Nebelecky, Ronald Rudnicki, William A. Tagliaferri, John L. Crassidis, and Barry Smith. *The Space Object Ontology. 19th International Conference on Information Fusion (FUSION)*, 2016.
- Dennerley, Joel. State Liability for Space Object Collisions: The Proper Interpretation of ‘Fault’ for the Purposes of International Space Law. *European Journal of International Law*, Volume 29, Issue 1, 2018: 281–301. <https://doi.org/10.1093/ejil/chy003>

References

- Koziakov, Yurii. Shchodo окреmykh pytan zastavy povitrianykh ta morskyykh suden, suden vnutrishnoho plavannia, kosmichnykh ob yektiv. Ipoteka — analiz, komentari, praktyka zastosuvannia. Kharkiv, 2006: 104-109.
- Konventsiiia pro mizhnarodnu vidpovidalnist za shkodu, zavdanu kosmichnymy obiektamy. Pryiniattia vid 29.03.1972. https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_126
- Konventsiiia pro reiestratsiiu obiektiv, shcho zapuskaiutsia v kosmichnyi prostir. Pryiniattia vid 14.01.1975. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_253
- Konstytutsiia Ukrainy vid 28 chervnia 1996 roku. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1996. № 30. St. 141.
- Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy: Zakon Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2004. № 2. St. 6.
- Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro kosmichnu diialnist»: Zakon Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2010. № 30. St. 393.
- Pro kosmichnu diialnist: Zakon Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1997. № 1. St. 2.
- Stoianov, Artem. Poniattia nerukhomoho maina v zakonodavstvi Ukrainy ta deiakykh zarubizhnykh krain. Porivnialno-analytychne pravo. 1, 2015.
- Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 16 sichnia 2003 r. № 435-IU. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2003. № 40. St. 356.
- Cox, Alexander, Christopher K. Nebelecky, Ronald Rudnicki, William A. Tagliaferri, John L. Crassidis, and Barry Smith. *The Space Object Ontology. 19th International Conference on Information Fusion (FUSION)*, 2016.
- Dennerley, Joel. State Liability for Space Object Collisions: The Proper Interpretation of ‘Fault’ for the Purposes of International Space Law. *European Journal of International Law*, Volume 29, Issue 1, 2018: 281–301. <https://doi.org/10.1093/ejil/chy003>